

НАСЛІДКИ ВСТУПУ РОСІЇ ДО СОТ

К.В. Наконечна, кандидат економічних наук

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Проаналізовано перспективи економіки Росії та зроблено аналіз переваг і ризиків приєднання країни до Світової організації торгівлі.

Постановка проблеми. У липні 2012 р. Президент Росії підписав закон, який ратифікує протокол про приєднання Росії до Світової організації торгівлі (СОТ) [6]. Росія намагалась вступити до СОТ з 1995 року. Перше засідання Робочої групи з приєднання Росії до СОТ пройшло в Женеві 17–19 липня 1995 р. Воно проходило на основі "Меморандуму про зовнішньоторговельний режим", який був представлений Росією в березні 1994 р. [7]. З тих пір влада та представники бізнесу в країні розкололися на два табори – тих, хто пророкує країні після вступу до СОТ величезні перспективи і тих, хто доводить неможливість існування вітчизняної продукції в умовах вільного світового ринку.

Як відомо, СОТ є вагомим глобалітетом у світовій економіці. Ця організація контролює близько 97% світової торгівлі. Приєднання до СОТ відбувається шляхом переговорів країни, яка домагається вступу, із учасниками цієї організації, яких налічується більше 150 [1]. Кожна з країн-членів нав'язує свої умови при прийнятті нової країни і лише від волі уряду цієї країни залежить успіх її економіки в подальшому. Адже, як відомо, політичне лобі (зазвичай потужні

експортери), відстоюючи власні інтереси в пошуках надприбутків, можуть закривати очі на кабальні для країни умови, які пропонуються при вступі [3].

Дослідження. Проаналізуємо перспективи приєднання Росії до СОТ. Його прибічники вбачають такі переваги:

1) прийнятий у цивілізованому світі інноваційний шлях економічного розвитку є неможливим без залучення високіх технологій. Їх стандарти задає система СОТ, стимулюючи таким чином не стільки товарообмін, скільки технічний прогрес. Перебуваючи ж поза системою, Росія буде приреченою на самоізоляцію, технічну відсталість, посилення сировинної орієнтації, збереження застарілих форм господарювання. Притому національна безпека все більше залежить від безпеки технологічної, яка, у свою чергу, визначається станом економіки в цілому, а не тільки військово-промислового комплексу;

2) зі вступом до СОТ підвищується інвестиційна привабливість країни за рахунок уведення в національне законодавство загальноприйнятих норм зовнішньоекономічного регулювання. Хоча з досвіду України (після вступу України до СОТ рівень інвестицій зменшився

вдвічі) впливає, що вкладати гроші і технології в залежну від імпорту економіку сенсу немає. Ціни для кінцевого покупця не зменшуватимуться, а збільшаться лише прибутки перекупників;

3) СОТ виступає в ролі верховного арбітра в численних міжнародних господарських суперечках. Членство в СОТ автоматично позбавить Росію від поправки Джексона-Веніка, що з 1974 року обмежувала номенклатуру імпорту з США в Росію;

4) СОТ захищає права на інтелектуальну власність, зокрема, регулює гостру для Росії проблему "витоку мізків";

5) адаптація країни до норм СОТ передбачає поступки їй з боку міжнародного співтовариства у вигляді задоволення ряду зустрічних вимог по "чутливим" позиціями експорту.

Ризиками вступу Росії до СОТ вважають наступне:

1) на світовому ринку Росія представлена головним чином сировиною, обсяг і номенклатура експорту високотехнологічних товарів невеликі, отже, країні поставлять те, що і скільки захочуть, а Росія - те, що завжди;

2) захист прав на інтелектуальну власність на практиці звернено на користь сильнішого;

3) членство в СОТ негативно вплине на внутрішній ринок країни, позбавить економіку соціально та історично зумовленої самостійності.

При "відкритих дверях", а це є одним з головних принципів СОТ, може відбутися повне витіснення російського малого бізнесу із освоєних ним секторів економіки. Скасування імпортних мит, скорочення державних субсидій, допуск іноземних компаній до конкурсів на державні закупівлі обернеться зростанням безробіття з очікуваними наслідками для небагатої частини населення. Найбільше це торкнеться інтересів авіа- і автобу-

дівників, виробників ліків, меблів, текстилю, одягу, але головне — сільгоспвиробників.

4) інтереси національної безпеки вимагають зниження залежності від імпорту високотехнологічних товарів. Отже, не можна допустити захоплення іноземним капіталом ключових позицій в стратегічно важливих сегментах російського ринку.

5) СОТ будує свою політику пліч о пліч з Міжнародним Валютним Фондом - відомим лобістом інтересів США. Впроваджуючись в "американоцентричну" світову економіку, країна поділяє не лише її проблеми (наприклад, далеко не гармонійні відносини між доларом, євро, ієною, а в майбутньому і юанем), а й відповідальність за політичну складову макроекономічних процесів. Долучення до міжнародних торгово-економічних стандартів посилює залежність Росії від інтересів інших країн.

Прихильники і супротивники членства Росії в СОТ сходяться в одному: Росії доведеться погодитися, як мінімум, на експортні поступки. Максимум, — піти на чергову реструктуризацію вітчизняного ринку.

Деяких норм СОТ в Росії вже дотримуються, підписавши Угоду про партнерство з ЄС, Договір по Енергетичній хартії (ще не ратифікований) та Угоду про захист і заохочення капіталовкладень. Всі зміни до законодавства, що стосуються цих зобов'язань, було внесено ще в 2003—2007 рр. Відповідно до правил сформовано нормативну базу Митного союзу і Єдиного економічного простору Росії, Білорусії і Казахстану. Угода про Зону вільної торгівлі СНД, яка невдовзі вступить в силу, теж відповідає кращим світовим практиками і основним нормам СОТ.

Квота закордонного капіталу на російському банківському ринку буде збіль-

шена з 25 до 50%, а мита на імпорт інома-рок до 2014 року зменшаться з 25 до 15%. Росія погодилася на присутність на своєму ринку компаній зі 100% іноземним капіталом у виробництві комп'ютерної техніки, дистрибуції товарів і сфері бізнес-послуг.

Аналіз переваг і ризиків для кожної галузі у галузевому розрізі представлено в таблиці.

Як видно з таблиці, переваги від вступу до СОТ отримає лише сировинна галузь (нафта, газ, ліс, метали) за рахунок підвищення своєї конкурентоздатності на світовому ринку. Додаткові прибутки отримає також енергетичний сектор за рахунок збільшення цін на електроенергію до світового рівня. Сільське господарство буде збитковим, дрібний і середній бізнес — на межі вимирання [4]. Ніяких вливань іноземного капіталу в ці сфери відповідно не буде (навіщо вкладатися в малопривабливі й збиткові підприємства). Набагато більш приваблива для цього, наприклад, економіка Китаю, Тайваню, де витрати на виробництво в рази дешевші.

Відомо, що найважче переживають наслідки приєднання до СОТ держави з централізованою владою [2]. При переході від централізовано-керованої економіки до ринкової необхідно є лібералізація торгівлі, усунення торгових бар'єрів, відмови від субсидування виробництва і квотування імпорту. Вступ до СОТ призведе до скорочення прибутків державного бюджету, проте зниження митних зборів є необхідним за правилами участі в СОТ. При цьому, якщо товари держави стають неконкурентоспроможними, то своє виробництво замінюється імпортом, тобто, відбувається підвищення залежності країни від світового фінансового ринку.

Лауреат Нобелівської премії по економіці 2001 року Дьозеф Стиглиц, гово-

рячи про СОТ, справедливо відзначив: "Ця організація стала найбільш наглядним символом глобальних несправедливостей і лицеміря передових промислових країн... Проповідуючи необхідність відмови від субсидування виробництва самі вони продовжують надавати мільярди субсидії своїм фермерам..." [5]. Мітинги антиглобалістів по всьому світу це доводять. У рядах антиглобалістів знаходяться рядові мешканці країн, дрібний і середній бізнес яких був підірваний вступом до СОТ.

Єдиний спосіб зберегти власне виробництво і незалежність від імпорту - підтримка власного бізнесу шляхом державних дотацій та підвищення мит на імпорт. А саме за виключенням таких "перепон" вільної конкуренції стежить секретаріат СОТ.

Звичайно ж, уряд не залишить напризволяще російську промисловість. Розроблено план по її адаптації до умов СОТ, який містить і конкретні заходи захисту ринків, і питання щодо оптимізації державної підтримки. Так, субсидування сільського господарства може бути збільшено, порівняно з чинним об'ємом, у 2 рази. Для підтримки промисловості Росія може більш активно використовувати інструмент держзакупівель, а це понад 6 трлн руб на рік. Сьогодні вже діють 15% преференції для вітчизняних виробників при держзакупівлях транспорту, будівельної техніки, продукції легкої промисловості і продовольства; закупівлі тканин для форменого одягу проводяться тільки у росіян. В уряді є план розширювати пільговий режим для російських виробників.

Не втрачають актуальності антидемпінгові захисні заходи, членство в СОТ лише підштовхне до їх більш активного застосування.

Нарешті, слід говорити не тільки про захист національних ринків, а й про но-

Таблиця. Переваги та ризики вступу Росії до СОТ

Галузь	Переваги вступу до СОТ	Ризики вступу до СОТ	Коментарі
Споживчі товари	Розширення асортименту пропозиції товарів, збільшення частки імпорту	Низька конкурентоспроможність російських товарів	Невідповідність російської продукції вимогам СОТ. Це потребує зміни принципів виробництва, оновлення основних фондів і посилення контролю за якістю.
Сільське господарство	Розширення ринку зерна і технічних культур	Посилення тиску іноземних виробників. Занепад галузі	Російські сільгоспвиробники без інновацій і переобладнання не спроможні конкурувати з дешевою іноземною сільгосппродукцією
Роздрібна торгівля	Розширення торговельних площ, підвищення якості обслуговування	Посилення конкуренції для російських мереж з боку іноземних гравців	Російські торговельні мережі побоюються сильної конкуренції і поглинання іноземними крупними торговельними мережами
Чорна металургія	Вихід на нові ринки в обхід високих імпорتنих мит	Можливість використання компенсаційних мір зі сторони країн імпортерів	Країни-імпортери можуть використовувати протекціоністські заходи. Для успішної діяльності необхідно скоротити неконкурентоспроможні складові галузі для її успішного функціонування при нових тарифах на енергоносії. Однак це спричинить безробіття.
Алюмінієва промисловість	Вихід на нові ринки в обхід високих імпорتنих мит	Високе енергоспоживання галузі	Можлива зміна кон'юнктури внутрішнього ринку алюмінію при збільшенні тарифів на енергоносії
Хімічна промисловість	Розвиток вже існуючих і нових виробництв	Знизиться конкурентоспроможність за рахунок зношених основних фондів і нових тарифів на енергоносії	Перевагою є мала відстань до джерел сировини
Машинобудування	Притік якісного обладнання з зовнішнього ринку	Зношені основні фонди і низький контроль якості знизять конкурентоспроможність галузі	Перспектива закриття частки підприємств чи їх поглинання більш життєздатними. Ріст рівня безробіття. Посилення імпорту обладнання. Існує ймовірність збереження галузі при підтримці держави і системи держзакупівлі.
Тарифи на енергоносії	Перехід до міжнародних цін і стандартів на енергоносії	Підвищення витрат діючих підприємств. Зменшення кількості підприємств у російській промисловості та інших сферах.	Ріст безробіття. Падіння сектора виробництва
Авіаційна промисловість	Збереження конкурентоспроможності за рахунок виробництва окремих комплектуючих високої якості	Зношення основних фондів, погіршення якості, зниження об'ємів виробництва	До теперішнього часу виробляється готовий авіаційний транспорт. Влада не проводить заходів з переорієнтації і модернізації виробництва.

ві можливості, які відкриває СОТ для експорту. Причому, не тільки і не стільки енергоресурсів, скільки металургії, хімічної промисловості, продукції сільськогосподарства. Участь у світовому торговельному клубі з урахуванням того, що переважна більшість ринків транснаціональні, дозволить країні більш ефективно реагувати на ризики світової економіки, "підстроювати" світові торго-

вельні правила під свої інтереси.

Висновок

Вступ до СОТ — це прояв глобалізації. Глобалізація вигідна для тих країн, де виробляється конкурентоспроможна продукція.

Вступ до СОТ є дієвим механізмом тиску на країну з боку країн-засновників цієї організації, які від участі в ній мають основний зиск.

Література

1. Гончаров Ю., Петін Ю., Сальник О. Застосування системи рейтингових оцінок як засіб ефективного управління процесом євроінтеграції // Економіка України. — 2008. — № 11. — С. 73—82.
2. Дюмулен І. І. Международная торговля услугами. — М.: Изд-во "Экономика", 2009. — 000 с.
3. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації / Я. А. Жаліло, Я. Б. Базилюк, Я. В. Белінська та ін. — К.: НІСД, 2010. — 000 с.
4. Крылатых Э. Н., Строкова О. Г. Аграрные аспекты вступления стран СНГ в ВТО: Монография. — М.: ТЕИС, 2003. — 000 с.
5. Стиглиц Дж. Глобализация: тревожные тенденции / Пер. с английского Г. Г. Пирогова. — М.: Мысль, 2003. — 281 с.
6. Електронний ресурс: [wto.in.ua]. Путін підписав закон про вступ Росії в СОТ.
7. Електронний ресурс: [uk.wikipedia.org].

АННОТАЦИЯ

Наконечная Е.В. Последствия вступления России в ВТО // Биоресурсы и природопользование. — 2012. — 4, № 3–4. — С. 140–144.

Проанализированы перспективы экономики России и проведен анализ преимуществ и рисков присоединения страны к ВТО.

SUMMARY

K. Nakonechna. The consequences of Russia's joining the WTO // Biological Resources and Nature Management. — 2012. — 4, № 3–4. — P. 140–144.

The prospects for the Russia's economy are analyzed and a sectoral analysis of the pros and cons Russia's joining the WTO is done.